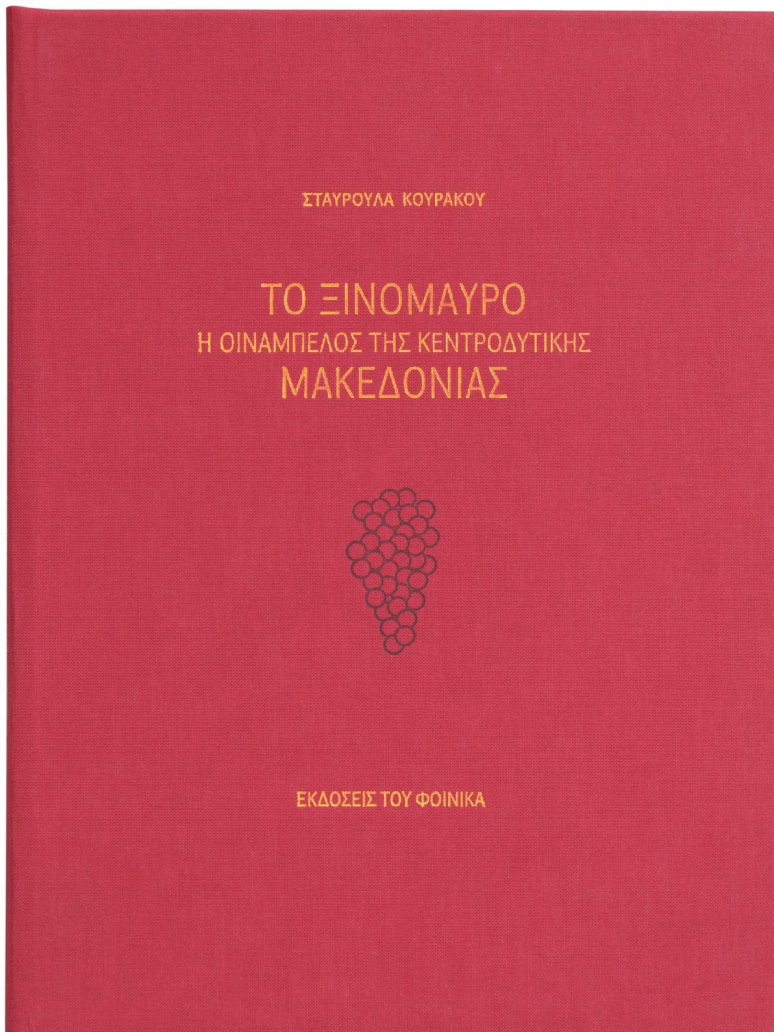

16 Νοεμβρίου 2017

Το Ξινόμαυρο
Η οινάμπελος της κεντροδυτικής Μακεδονίας ,το νέο Βιβλίο της κ. Σταυρούλας Κουράκου

Κυκλοφόρησε από τις «Εκδόσεις του Φοίνικα» η ελληνική και αγγλική έκδοση του νέου βιβλίου της Σταυρούλας Κουράκου « [Το Ξινόμαυρο. Η οινάμπελος της Κεντροδυτικής Μακεδονίας](#) ».

Το βιβλίο, 228 σελίδων, πανόδετο, με πλούσια εικονογράφηση, αφορά στα κύρια κέντρα καλλιέργειας του Ξινόμαυρου: Νάουσα, Αμύνταιο, Γουμένισσα, Βελβεντό και Ραφάνη, με αναφορές στην ιστορία τους και στην πολιτισμική κληρονομιά της σύγχρονης οινοπαραγωγής της Κεντροδυτικής Μακεδονίας.

Επίσης στο τέλος Ιουλίου δημοσιεύθηκε στην Bryn Mawr Classical Review διθυραμβική κριτική για την αγγλική έκδοση του βιβλίου της Σταυρούλας Κουράκου « [Αμπελος και οίνος στον αρχαίο ελληνικό κόσμο](#) ».

Η κριτική που ακολουθεί έγινε από τους Michael Fontaine και Justine Vanden Heuvel του Πανεπιστημίου Cornell (τμήμα Κλασικών Μελετών, Πρόγραμμα Αμπελουργίας και Οινολογίας) . *Αυτό το πολυτελές βιβλίο -μεγάλων διαστάσεων και πλούσια εικονογραφημένο- περιλαμβάνει είκοσι επιστημονικά κείμενα με θέμα τον οίνο στην αρχαία Ελλάδα και την αρχαία ελληνική γραμματεία από τη Σταυρούλα Κουράκου-Δραγώνα, μια επιστήμονα της οποίας η καριέρα δεν μοιάζει με οτιδήποτε δημοσιευμένο στο BMCR*

Συνταξιούχος οινολόγος, η Σταυρούλα Κουράκου άρχισε την καριέρα της στην Αθήνα, στο «Ινστιτούτο Οίνου, ένα από τα ιδρύματα έρευνας του τότε Υπουργείου Γεωργίας». Αργότερα, προαχθείσα σε Διευθύντρια, αντιπροσώπευε την Ελλάδα στον Διεθνή Οργανισμό Αμπέλου και Οίνου (ΟΙΥ), έναν διακυβερνητικό Οργανισμό που συντονίζει και διαπραγματεύεται κάθε θέμα σχετικό με τον οίνο και την αμπελοκαλλιέργεια παγκοσμίως. Γι' αυτή την εκπροσώπηση όφειλε να προετοιμαστεί, όπως γράφει η ίδια [σ. Χ]:

«Φυσικά, ήταν ζωτική η ανάγκη να ενημερωθώ σχετικά με τις αμπελουργικές ζώνες της Ελλάδας, την ιστορία τους και τις ιδιαιτερότητες των οίνων της κάθε περιοχής, έτσι ώστε να είμαι σε θέση να υποστηρίξω τα συμφέροντα της ελληνικής οινοπαραγωγής στα διεθνή κέντρα λήψης αποφάσεων. Για να μπορέσω να έρθω σε στενή επαφή με τον κόσμο της υπαίθρου και να επωφεληθώ από τα βιώματα κυρίως των γεροντότερων, διάβαζα, πριν επισκεφθώ κάθε περιοχή, καθετί που τύχαινε να έχει γραφεί για τα αμπέλια και τους οίνους της: λαογραφικά και περιηγητικά κείμενα, δημοτικά τραγούδια, αμπελογραφίες, αρχαιολογικά δημοσιεύματα κ.α.»

Ο καρπός αυτού του εκπληκτικού έργου εκτίθεται στα 20 δοκίμια που ακολουθούν. Η Κουράκου-Δραγώνα κατέχει όλη την αρχαία γραμματεία τη σχετική με τους ελληνικούς οίνους που μας είναι γνωστή, και αρκετά περισσότερα. Αποφεύγοντας τη ρητορική ενός κλασικού ιστορικού, εξηγεί στον πρόλογό της, τη γένεση αυτών των είκοσι δοκιμίων [σ. Χ]:

«Όταν στη συνέχεια μιας έντονης επιστημονικής δραστηριότητας ήρθε η ώρα της αποχώρησης από το Ίδρυμα έπειτα από 35 χρόνια υπηρεσίας, σκέφτηκα να συμπληρώσω όλον αυτό τον συσσωρευμένο πλούτο πληροφοριών και αναμνήσεων με αναδρομή στο απώτερο Χθες: να αναζητήσω τις ρίζες των λιγότερων γνωστών αρχαίων ελληνικών οίνων, να διερευνήσω την τεχνογνωσία των αρχαίων οινοποιών με βάση τα σωζόμενα αποσπάσματα κυρίως της αρχαίας γραμματείας και να επιχειρήσω να ερμηνεύσω με σύγχρονες επιστημονικές γνώσεις τα μυστικά της τέχνης τους που επέτρεπε στους ελληνικούς οίνους να ταξιδεύουν στους δρόμους της θάλασσας ως πολύτιμο εμπόρευμα.

«Έπειτα από πολύχρονες μελέτες, συγκέντρωσα αξιόλογο υλικό, αλλά διαπίστωσα επίσης ουσιαστικά λάθη που έχουν γίνει από διακεκριμένους, κυρίως ξένους, επιστήμονες σε αρχαιογνωστικής φύσεως διατριβές και μεταφράσεις δημοσιευμένες κατά τον 20ο και 21ο αιώνα, λάθη που διαιωνίζονται κατ' αντιγραφή, με συνέπεια εσφαλμένες ερμηνείες και σοβαρές, συχνά, παρανοήσεις».

Τα είκοσι κείμενα που τεκμηριώνουν αυτούς τους ισχυρισμούς παρουσιάστηκαν αρχικά σε συνέδρια στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, συχνά στην ελληνική γλώσσα, και ως εκ τούτου είχαν περιορισμένη αναγνωσιμότητα. Τα κείμενα αυτά, πρόσφατα αναθεωρημένα, μεταφράστηκαν και αγγλικά [...]. Το βιβλίο εκδόθηκε ταυτόχρονα στα ελληνικά και γαλλικά.

Τα κεφάλαια δεν συνδέονται μεταξύ τους, αλλά θέτουν ερωτήσεις και δίνουν απαντήσεις σε πολλές ενδιαφέρουσες αντίστοιχες ερωτήσεις, που προκύπτουν από διερευνήσεις γνωστών αποσπασμάτων της κλασικής ελληνικής γραμματείας για οινοπαραγωγικές περιοχές της Ελλάδας, γνωστές στην αρχαιότητα και σήμερα. Επί παραδείγματι:

- Ο απολαυστικός οίνος που έδωσε ο Οδυσσεύς στον Κύκλωπα ήταν πραγματικά γλυκός και ταυτόχρονα περιείχε πολύ αλκοόλη; (Απάντηση: όχι) [Κεφάλαιο 1].
- Τι είναι ο Πράμνιος οίνος και οι Πράμνιοι οίνοι της Ιλιάδας 11 και της Οδύσσειας 10 και γιατί προσφέρονταν πασπαλισμένοι με γιδίσιο τυρί, κριθάλευρο και μέλι; (Απάντηση: Όπως στην καθομιλουμένη χρησιμοποιείται η λέξη *champagne* για να περιγράψει επίσης

κάθε αφρώδη οίνο, ο «Πράμνιος» ήταν ένας γενικός όρος που υποδήλωνε έναν τύπο οίνου υψηλής περιεκτικότητας σε αλκοόλη

· το όνομα Πράμνιος δεν οφειλόταν σε μια περιοχή καταγωγής του οίνου, αλλά -αντίθετα από τη

Champagne

της οποίας το όνομα υποδηλώνει την περιοχή καταγωγής του οίνου-, ο Πράμνιος οίνος παραγόταν σε πολλές διαφορετικές περιοχές) [Κεφάλαιο 2].

- Εάν ο Ησίοδος γνώριζε τη μέθοδο παρασκευής σπιτικών γλυκών οίνων από απλωμένα στον ήλιο σταφύλια, πώς γίνεται -παρά την φτώχεια του- να πίνει βίβλινο οίνο εισαγόμενο από τη Φοινίκη ή τη Θράκη; (Απάντηση: Στην πραγματικότητα έπινε προφανώς σπιτικό βίβλινο οίνο που παρασκεύαζε ο ίδιος από σταφύλια της βιβλία αμπέλου, η οποία καλλιεργείτο στις πλαγιές του βουνού Ελικών) [Κεφάλαιο 3].

Θέτοντας τέτοια ερωτήματα και εξετάζοντας τις πιθανότητες, η Κουράκου-Δραγώνα επικαλείται φιλολογικές πηγές, ετυμολογία, κλιματολογία και την προσωπική εμπειρία και επιστημονική πραγματογνωμοσύνη της.

Μετά από αυτά τα αρχικά κεφάλαια αναφορικά με τα έπη, τα κεντρικά κεφάλαια μαρτυρούν ισχυρή τεχνική υποδομή σχετικά με αμπελουργικές και οινοπαραγωγικές τεχνικές στην αρχαία Ελλάδα και τη Ρώμη. Τα θέματα αφορούν το χρώμα των σταφυλιών και τις μεθόδους παρασκευής οίνων που εφαρμόζονταν στην αρχαιότητα για την παραγωγή οίνων διαφόρων χρωμάτων, τις τεχνικές που χρησιμοποιούνταν για την απομίμηση των διαφόρων τύπων οίνων ή την ανάμιξη με αλατισμένο νερό σε περιοχές μακριά από την ακτή, την επιστημονική βάση για τη χωριστή αναφορά σε πολλές ποικιλίες σταφυλιών που διέφεραν ως προς το χρώμα, αλλά -όπως γνωρίζουμε σήμερα- επρόκειτο για την ίδια ποικιλία, πως τα στέμφυλα συνθλίβονταν χωρίς πιεστήρια αλλά με πέτρες, πως οι αρχαίοι αμπελώνες προστατεύονταν από επιβλαβείς εχθρούς, και μια τεχνική συζήτηση για το κάπνισμα που χρησιμοποιείτο για την τεχνική παλαίωση των ρωμαϊκών οίνων. Διαβάζουμε επίσης μια αμπελουργική ερμηνεία ενός αρχαίου νόμου της Θάσου που αποσκοπούσε στην προστασία των καλλιεργητών οινάμπελων.

Σε άλλο μέρος του βιβλίου, η κ. Κουράκου-Δραγώνα εφιστά την προσοχή μας σε μια ενδιαφέρουσα πρωτοτυπία που ρίχνει φως στη σημερινή ζωή. Σε μια «Σάτιρα οινογευσίας» [κεφάλαιο 7], αποδεικνύει ότι το απόσπασμα (fr. 77 KA [incert.]) του κωμικού ποιητή Ερμίππου (5ος αι.) είναι στην πραγματικότητα μια σάτιρα -το μόνο παράδειγμα στο είδος του- για τους υπερβολικούς επαίνους οίνων, με τους οποίους ακόμη και σήμερα μερικοί sommeliers

τείνουν να επιδείξουν τις ικανότητές τους.

Σπουδαστές του οινικού πολιτισμού μπορούν να επωφεληθούν πολύ από την κοινωνική και βιολογική παρουσίαση των μύθων, όπως τους ερμηνεύει η Κουράκου-Δραγώνα. Στο θέμα «Η ερμηνεία των αμπελουργικών μύθων του Διονύσου» [κεφάλαιο 16], η γέννηση του Διονύσου από τον μηρό του Δία συσχετίζεται με τη φαινομενολογική ανάπτυξη της αμπέλου, όπου ο νέος βλαστός (που θα δώσει βότρες) προβάλλει απευθείας από την κληματόβεργα πάνω ακριβώς από το γόνατο (κόμβο). Το κείμενο υποστηρίζεται ωραία από φωτογραφίες, όπως μια γέριχη άμπελος σε χειμέρια νάρκη με λεζάντα που τη συγκρίνει με τη Σεμέλη («όπως ένα ξερό κούρβουλο που το χτύπησε κεραυνός»). Με τον ίδιο τρόπο, τοπικές λεπτομέρειες ιστορικών μύθων, όπως αυτή του Αθηναίου Ικάρου, ερμηνεύονται με σύγχρονες γνώσεις μας σχετικά με ιδιότητες των οιναμπέλων.

Στα θετικά, επικροτούμε τα πολλά αγγεία, χάρτες, αγάλματα και φωτογραφίες σύγχρονων αμπελώνων που έχουν αναπαραχθεί έγχρωμα σχεδόν σε κάθε σελίδα. Μερικά είναι απλώς διακοσμητικά, όμως γενικά οι εικόνες αυτές έχουν επιτυχώς επιλεγεί για να βοηθούν την κατανόηση των επιχειρημάτων. Στα μειονεκτήματα, σημειώνουμε λίγα μεταφραστικά προβλήματα που περιορίζουν τη δυναμική αναγνωσιμότητα του βιβλίου. [...].

Αλλά δεν υπάρχει αμφιβολία. Υπάρχουν πολύ λίγοι άνθρωποι στον κόσμο που θα μπορούσαν να έχουν γράψει αυτό το βιβλίο· οι περισσότεροι επιστήμονες έχουν είτε την τεχνική γνώση είτε την κλασική παιδεία, αλλά όχι και τα δύο. Η εντυπωσιακή αρμονία του συνδυασμού αυτών των δύο γνωστικών καθιστά το

Vine
and
Wine
in
the
Ancient
Greek
World

ένα θησαυροφυλάκιο πληροφοριών και κορωνίδα μιας μεγαλοπρεπούς σταδιοδρομίας. Το συνιστούμε ένθερμα.